

11. BÖLÜM

BELEDİYENİN TEFTİŞİ

- **ASTARI YÜZÜNDEN PAHALI**
- **BELEDİYE SAYMANI SUÇLANAMAZ**
- **MÜFETTİŞ NASIL DAVRANMALI ?**

11. BÖLÜM

BELEDİYENİN TEFTİŞİ

Belediye harcamalarında tasarruflu davranmak ana ilke edinilmişti. 1970'li yıllarda bir çok kamu kurumu gibi Belediyeler de, 1934 yılından beri uygulanan "2490 sayılı Artırma Eksiltme ve İhale Kanunu"na tabiydi. 09.09.1983 tarih, 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'na kadar yürürlükte kalan 2490 sayılı kanun, İl merkezlerinde 1.000 liraya, ilçe merkezlerinde 600 liraya kadar olan mal ve hizmet alımlarında pazarlık yönteminin uygulanmasına cevaz veriyor, örneğin Safranbolu'da 600 lirayı aşan her satın alma için mutlaka ihaleye çıkılması gerekiyordu.

T.C. Merkez Bankası'nca belirlenen döviz kurlarına göre, Ocak/1976 ayında, bir dolar 15 lira olduğuna göre, 40 doları aşan her alımda ihaleye çıkılması söz konusuydu. 2000'li yılların ilk yarısında bir doların ortalama 1,5 milyon lira (*paradan 6 sıfır atıldıktan sonra 1,5 lira*) dolaylarında olduğu düşünülürse, paranın alım gücüne göre, aynı yıllarda, ancak 60 milyon liradan (*paradan 6 sıfır atıldıktan sonra 60 lira*) aşağı satın almalarda pazarlık yöntemi uygulanabilirdi. 60 lira bir tarafa, hatta 160 liranın 2000'li yılların ikinci yarısında satın alma gücü ne ise, 1970'li yıllarda da 600 liranınki o kadardı.

Halen yürürlükteki 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nda, 30.07.2003 tarihli 4964 sayılı kanunla yapılan değişiklikle, 50 milyar liraya (*paradan 6 sıfır atıldıktan sonra 50 bin lira*) kadar olan alımların pazarlıkla yapılabilmesi olanağı getirildiği bilirse, 1970'li yıllarda pazarlıkla satınalma limitinin ne kadar düşük olduğu daha iyi anlaşılır.

• ASTARI YÜZÜNDEN PAHALI

600 lirayı aşkın alımlarda ihaleye çıkılmasının, ilan ve benzeri ihale işlemleri için belirli sürelerle uyulması zorunluğu nedeniyle zaman kaybına ve bürokratik işlemlere neden olmasının yanında, üstelik 601 liralık bir mal ya da hizmet alımı için, resmi ilan tarifesine göre yerel gazetelere en azından 1.000 liradan fazla ilan ücreti ödenmesi gerekiyor ve bir anlamda "*astarı yüzünden pahalı*" oluyordu. Her kurum bundan yakınıyordu; ancak TBMM'de siyasal partiler arasında uyum olmadığı için, parlamento aritmetiği bu konuda bir yasa değişikliğine olanak vermiyordu. Böyle bir değişiklik için, alım satım işlerindeki parasal limitlerin her yıl Bütçe Kanunlarıyla belirlendiği 1980 sonrasını beklemek gerekecekti.

Belediye otobüsü bir parça kırsa ve yenisi de örneğin 650 lira olsa, ihale işlemleri için 15-20 gün geçecek, otobüs çalışamayacak, hizmet

aksayacaktı. Yahut 600 lirayı aşkın bir malzemeye veya hizmet alımına çok ivedi gereksinim olsa yine beklenilecekti. 1.000 lira dolaylarındaki ilan ücretiyle birlikte 650 lira yerine, 1.650 lira ödenecekti.

Böyle önem ve ivedilik taşıyan durumlarla karşılaşıldığında ve nihayet en fazla 3-4 bin liraya kadar bir alım yapılmasına gereksinim olduğunda, Belediye’de ilgili yasanın “*âmiri ita*”, yani “verme amiri” olarak adlandırdığı konumda olduğum için, yasal deyimle “*deruhte-i mesuliyet*” ettiğimi, yani sorumluluğu üstlendiğimi, yazılı olarak tahakkuk memuruna ve muhasibe bildiriyor, kusursuz bir piyasa araştırmasıyla ve gerektiğinde alınan teklifler, Belediye Encümeni’nde de tartışılmak ve teklif sahibi çağrılmak suretiyle alımlar yapılıyor; aksama ve gecikmeler önleniyordu. Bir yolsuzluk olmadıkça, bu işlemleri hukuksal açıdan savunmak çok kolaydı.

Karabük Postası Gazetesi – 24.04.1975

• BELEDİYE SAYMANI SUÇLANAMAZ

1976 yılı Temmuz sonu Ağustos başlarında Safranbolu’da normal teftişte bulunan Mülkiye Başmüfettişi ve iki yardımcısı Kaymakamlık, Özel İdare, Nüfus ve Emniyet Amirliğinden sonra Belediye’yi de denetlemeye geldiler. Kendilerine, Belediyede Başkanlık odası verildi; ben zaman zaman alt katta muhasebede oturuyor ya da kapalı tuttuğum avukatlık yazıhanemi açıyor, Belediye işlerini böyle yürütmeye çalışıyordum. Müfettişler memur arkadaşları ve daha çok Belediye saymanı İzzet ÇUBUKÇU’yu çağırıyor; soruyorlar, bilgi alıyorlardı.

Bir gün Sayman arkadaşımı müfettişlerin çok sıkıştırdığı, bu yüzden fenalık geçirdiği haberi geldi, hemen koştum, İzzet ÇUBUKÇU yüzü bembeyaz olmuş, bitkin halde masasında oturuyordu. “Ne oldu” diye

sorduğumda, “Müfettişler niye 600 liradan fazla alımları ihale etmediğimizi ve resmi tatillerde çalıştırılan şoför ve işçilere niye 3 yevmiye ödediğimizi sordular” dedi; “benim deruhte-i mesuliyet yazılarımı göstermedin mi, sebeplerini açıklamadın mı?” diye sorduğumda, “beni hiç dinlemediler, azarladılar, suçladılar” yanıtını aldım. İzzet ÇUBUKÇU işini çok iyi bilen bir memur olmakla beraber, sakın mizaçlı, çekingen bir yaradılıştaydı. Bu yüzden olsa gerek, yapılanları yeterince savunamamış; müfettişler de, benim yerime ona yüklenmişlerdi.

İzzet ÇUBUKÇU

Çok asabım bozulmuştu, bir hızla üst kata Başkanlık odasına çıktım, Başmüfettiş benim masamda, iki yardımcısı Encümen toplantı masasında oturuyorlardı. Hemen “*sorumluluğu yazılı olarak üstlendiğim konularda, maiyetimdekilerden değil, benden hesap sormanız gerekir; ben bir kuruş için bin takla atıyorum, günün parasal değerleriyle bağdaşmayan limitlere uymak adına parayı israf edemem, hizmeti aksatmam*” diye söze başladım ve çok gerektiğinde, kimi alımlarda 600 liranın üstünde de pazarlık yöntemini uygulamaktaki gerekçelerimi sıralayarak, işlemlerimde suç görüyorlarsa, yasal işlem yapmalarını istedim.

Müfettiş yardımcılarında biri, “*işçilere nasıl olur da üç yevmiye ödersiniz*” diyerek araya girdi. Mülkiye Müfettiş Yardımcılarının genç ve başarılı Kaymakamlar arasından seçildiklerini biliyordum. Demek bu Müfettiş Yardımcısı, Kaymakamlık yaptığı ilçelerde toplu sözleşme uyarınca bir ödeme yapılmadığı için olsa gerek, uygulamayı bilmiyordu.

Oysa, 275 sayılı, ilk Toplu Sözleşme Kanunu, 1963 yılında yürürlüğe girmiş ve işçi ücretlerinin, işverenle işçi sendikası arasında pazarlıkla belirlenmesine başlanmıştı. Bu arada, hafta tatili ve resmi tatil günleri çalıştırılması zorunluluk duyulan işçilere (*örneğin resmi tatil günleri çalışmaları zorunlu olan Belediye otobüsü şoförlerine*) bir yerine, üç gündelik ödenmesi, her kurumda ve her iş kolunda, toplu iş sözleşmeleriyle bağitlanan genel bir uygulamaya dönüşmüştü.

● MÜFETTİŞ NASIL DAVRANMALI ?

Müfettiş yardımcısına Türkiye’deki bu genel uygulamayı anlattıktan sonra, Başmüfettişe dönüp, 1960’lı yıllarda Tarım Bakanlığı’nda müfettişlik yaptığıma değinerek, yıllar önce kıdemli müfettiş büyüklerimden dinlediğim şu olayı kendilerine aktardım: 1950’li yıllarda, Demokrat Parti döneminin Tarım Bakanı Nedim ÖKMEN, bir gün Bakanlığının müfettişlerini

toplar; bilgi alır, direktifler verir ve kendisinin 1950'de milletvekili olmadan önce Maliye Müfettişi olduğunu, Müfettiş Nedim ÖKMEN, Bakan Nedim ÖKMEN'i denetlemeye kalksa, hakkında sayfalar dolusu rapor yazarak, mahkemelere gönderebileceğini söyleyerek, denetimle yönetimin çok farklı olduğunu ve müfettişlerin suç ve suçlu yaratma çabasında olmamaları gerektiğini söyler dedikten sonra, *"ben de denetimle, yönetimin çok farklı olduğu görüşümdedir; ancak Müfettiş Kızıltan ULUKAVAK, Belediye Başkanı Kızıltan ULUKAVAK'ı denetlese, suçlayacak bir konu bulamaz"* dedim ve yanlarından ayrıldım.

Müfettişlerin düzenlediği raporlar cevaplandırılmak üzere, bir süre sonra Belediyeye geldiğinde, pazarlıkla yapılan alımlara da; işçilere 3 yevmiye ödenmesi konusuna da raporda yer verilmediği; herhangi bir sorgu sual veya eleştiride bulunulmadığı görüldü.

Başmüfettiş Sayın Ahmet ERBEYLİ'ydi; daha sonra Diyarbakır Valiliği yaptığını anımsıyorum. Müfettiş Yardımcılarından biri, ileriki yıllarda büyük illerden birinde Valilik yaptı; diğeri, Müfettişliğe devam etti. Kendisinden bir başka bölümde, bir başka nedenle tekrar bahsetmek durumunda kalacağım. Ancak burada bir ilginç rastlantıya özellikle değinmeliyim.

Ekim/1999 başında, Ankara'dan gelen bir grup arkadaşımı, Safranbolu'da gezdirirken, Kaymakamlar Evi'ne çıkan yokuşta, bir başka grupla karşılaştık; o gruptan yaşlı bir zat *"Reis Bey merhaba, nasılsınız"* dedi. Tanıyamadığımı anlayınca *"ben eski Mülkiye Başmüfettişi Ahmet ERBEYLİ"* diye kendini tanıttı. Aradan 23 yıl geçmesine karşın beni tanıyabilmiş olması nedeniyle, belleklerinin çok güçlü olduğunu dile getirmeğe çalışırken, *"sizi nasıl unutabilirim, hemen tanıdım"* dedi. Yıllar önce emekli olmuştu; ilgi gösterdim, karşılıklı iyi dilekelerimizi sunarak ayrıldık.

Safranbolu'da İLKSES Gazetesi - 15.04.1975